

JOSEP PIERA, DE LA FRESCOR DE LA CARN
A L'ESPIRITUALITAT MÍSTICA

Maria Josep Escrivà

N UN MATÍ D'AGOST, PUGE A LA DROVA AMB LA INTENCIÓ de fer una entrevista en profunditat a un dels escriptors i activistes actuals més compromesos amb el seu temps i amb la seua obra. Vaig armada amb una gravadora de les que ben bé podria passar com una eina del paleolític, i amb dues cintes verges que fan joc amb l'edat remota de la màquina. Em promet a mi mateixa jubilar l'artefacte després d'aquesta fita. Abans d'iniciar la conversa, faig l'advertència a l'entrevistat que evite desviar-se del guió que he redactat metòdicament. Parlem durant més de cinc hores, només amb l'intermedi succulent d'uns canelons preparats per la magnífica cuinera que és Marifé Arroyo. No he tingut cintes ni per a començar, i n'he hagut de demanar més a l'entrevistat. Com era d'esperar, els dos ens hem deixat dur per la hipnosi de les paraules..., però és que, a fora, feia tanta calor...!

* * *

Han passat trenta-quatre anys des de la publicació del seu primer poema en català a l'antologia Carn fresca [1974], però en fa quasi quaranta que tenim notícia de Josep Piera escriptor. No li produeix vertigen mirar cap enrere?

En part sí, i en part veus que has aconseguit fer real el somni, que era poder viure com volies, com un escriptor. El que passa és que mirar des de l'últim tram sempre produeix aquest vertigen del que s'acaba, però la satisfacció alhora de veure'n el recorregut.

Que vostè es considera que ja està al final del camí...?

Sí. Al començament del final.

Diga'm, així en fred, si pot fer un esforç de recapitulació, quina ha estat la seua més gran satisfacció literària en tot aquest temps.

És difícil... N'hi ha fites, que en el moment de la seua vivència són una satisfacció, com per exemple haver guanyat el premi Carles Riba de 1979 amb *El somriure de l'herba*. La prova és que, després d'això, no m'he tornat a presentar a cap altre premi de poesia. Després, l'obtenció del premi Josep Pla de 1981, amb *El Cingle Verd*; i especialment, perquè en tinc un record feliç, el Josep Vallverdú [1994] amb *El paradís de les paraules*. Ben pensat, la publicació de cada llibre, tant en vers com en prosa, ha estat una fita, perquè ha marcat un abans i un després.

I en el sentit contrari, em podria reconèixer alguna decepció important en la seua trajectòria com a escriptor?

Una sensació de fracàs? La vaig sentir amb un llibre del que, per altra banda, n'estic ben content, *Els arrossos de casa* [2000], que esperava que tindria molta eixida, i no. L'èxit no va ser el que esperàvem ni els editors ni jo. Va ser un fracàs editorial tant en l'edició catalana com en la castellana.

No està ben vist en l'ofici literari que un s'endinse en facetes que no li pertocquen, no creu?: que un novel·lista escriga d'història, que un poeta parle de cuina. No creu que és malsana tanta ortodòxia?

Tota ortodòxia és malsana. Però, què hi farem! Sembla que hi ha una necessitat general d'encasellar cadascú, i si te n'ixes de la cistella, els altres et veuen com un intrús. Potser siga això. O no. L'opció que vaig adoptar de tindre un peu dins i l'altre fora del món literari i editorial m'ha permès una visió distant de com funcionen aquestes coses. Perquè qui n'està lluny, aquest món el viu d'una manera, diguem-ne, idealista. Jo he defensat l'escriptor que treballa per fer valer la seua obra, però després també he pensat que els llibres s'han de defensar ells mateixos, i això no resulta fàcil, perquè de la mateixa manera que, a l'escriptor, li plau el tracte directe amb el lector, al lector li cal la icona de l'escriptor viu, i l'editor demana la teua imatge i l'esforç de promoció.

Vol dir que no viure al costat de les editorials que l'han publicat a Barcelona també té els seus avantatges?

Segons com, sí. T'estalvia competir dins del món editorial, periodístic, mediàtic. A mi, aquesta distància relativa m'ha anat bé. Jo sols hi he col-

laborat esporàdicament, perquè he volgut saber com era de prop aquest món, i tenir-ne coneixement directe. De poeta, a més, no penses en cap professionalització, i encara menys als vint anys. Un novel·lista aspira a viure del que escriu, un poeta només vol fer sentir la seua veu. Vol compartir la bellesa amb l'altre, no vendre un producte mercantil. I vol fer el que vol, no el que li demanen. Un poeta no vol un públic, vol lectors.

Vostè va ser conscient ben prompte que, per la seua manera d'escriure, per allò que li interessava fer en literatura, no entrava dins dels paràmetres de la competitivitat mercantilista...

Com a poeta, ni entrava ni entre. Els llibres de prosa? M'han permés arribar a més lectors, també com a poeta. I viure la literatura al meu aire. I fer-me'n un mapa vital. M'he negat a ser un escriptor.

Diria el mateix si començara a escriure ara? Algú que aspire a ser escriptor avui en dia i tenir una presència en el mercat editorial pot prescindir, per exemple, d'un agent literari?

Ai, no en tinc ni idea! Jo, d'agent literari, no en tinc ni n'he tingut mai. Ara, a més, no estic començant, sinó acabant. La valoració de l'escriptor ha canviat molt. Hem passat de ser el geni creador de la llengua al productor de cafè, i això té el valor que el comprador li dona. No tots els escriptors estan preparats per al món del comerç, i entenc que molts busquen un agent, no tant pels beneficis econòmics que els puga aportar, sinó perquè, en aquest món mercantilista, el valor econòmic d'una obra literària el defensa bastant millor un agent que no l'autor. Alguns tenen agent per no haver de passar per les negociacions econòmiques, i per aquesta subhasta de misèries en què, per a molts, s'ha convertit la relació entre editor i autor. Aquesta relació ha canviat radicalment en els últims quaranta anys.

Supose que ho diu amb aquesta rotunditat perquè vostè encara l'ha coneguda de prop.

Sí, i l'he viscuda fonamentalment a través de la figura de Josep M. Castellet, que podríem dir que ha estat el darrer editor d'aquells *glamurosos* i una persona que, de jove, m'ajudà; d'ell prové la meua fidelitat a Edicions 62. Avui, a un escriptor se li fa complicat mantenir-se fidel a un segell editorial. A mi m'ha anat bé no trencar el meu sistema de relacions, just pel fet de viure lluny de la ciutat. Jo, fa trenta anys, el que somniava era tenir un editor que m'editara els llibres per poder seguir escrivint al meu gust. També

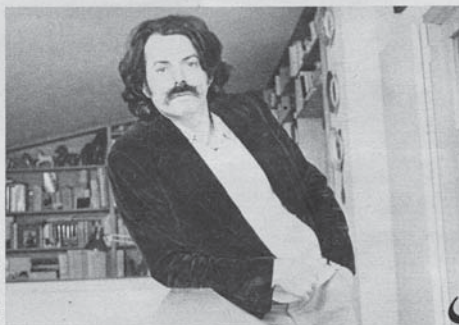
El cingle verd, de Josep Piera

J.M. CASTELLET

Aquest dietari de sensacions, de pensaments, de lectures, de viatges i de reflexions sobre l'ofici de l'autor —ultra d'una passió tan antiga com l'amor— és un passeig pel temps, sense respectar-ne sempre la linearitat, ans violant-la deliberadament: és la primera impressió del lector, guiat subtilment per unes quantes dates que l'autor deixa caure, com qui no fa la cosa, per tal d'esborrar unes pistes i iniciar-ne de noves.

El que compta, ens ve a dir Josep Piera, és la successió de les estacions de l'any en el record dels sentits: els continguts que els omplen són ocasionals o atzarosos, és a dir, esdeveniments quotidians que han estat els que hom descriu o que podien haver estat d'altres. La vivència del temps és sempre present al costat de la contingència dels fets que envolten les nostres vides. Heus ací, en certa mida, un retorn a la natura voluntàriament volgut per l'autor, el qual es refugia en un moment donat en un país, en una terra, en un poble d'elecció, des d'on començar el passeig interior o extern que ens proposa en aquest llibre.

Llibre, d'altra banda, subjecte a diverses lectures, tantes com camins iniciats. Ho hem dit abans: sensacions físiques o impressions espirituals; pensaments objectivats al fil del decurs dels fets o instigats per la recerca personal; lectures ocasionals o pregonament desitjades; viatges abans o després de reflexions que s'originen

En aquest sentit caldria parlar de terranisme de Josep Piera, si no ens en parla a bastament. Cal llegir de "L'estiu grec", una estada en la llum, en els colors i les coses i el tacte de la mar: una sensació trobada, de la qual és impregnat l'obra, i que ens retorna a la cultura de la natura, ella mateixa tòria i mite: "Allò que ens salva és cultura. Vull dir la capacitat de rebre rons (sigui rodant-la amb el peu mans, com fem de menuts) i fornos mos ("gallina o pollastre", demanadors), xuclar-li el suc àvidament, gaudir cant, quarterar-la després, a gallons, la tota, molla i estopa; assaborir-la sentir que encara ens queda set".

Madono, ara, que aquest fragment més per exemplificar deia. Ho he fet, conscientment, per donar una feül en el qual és escrit *El cingle verd*, sensual, poètic, popular, però aviesa per la llengua, la mateixa que l'escriptor sent per la vida per la mar, per la gent i per Malgrat que aquest passeig pel qual ens convida no li faci oblidar paraules d'Emily Dickinson —"petit ens recorda", que tot plegam més que "d'aquesta breu tragèdia carn". Tot sentint, però, que visió de la vida, plenament viscut sentir sempre, més enllà de que "encara ens queda set".

ser el desdoblament de l'escriptor, el qual crea i es llegeix alhora, etcètera. Hi ha més lectures possibles —fins i tot la política, ja que, casualment o no, el temps cronològic que abasta el llibre és el de la transició— o, finalment, no n'hi ha més que una, la biografia de l'autor, entesa com un passeig individual pel temps, per un temps del qual no se saben els comentaments perduts en la història, ni se'n sap el final.

Aquesta contingència —evidenciada al llarg de la lectura d'aquest volum— compta unes necessitats de punt de partida

que l'autor reivindica amb convicció. Hi haurà qui hi voldrà veure una manifestació de localisme o fins i tot patriòtica: que no s'enganyi, ja que la necessitat ve del temps i de la història. És el localisme de la universalitat, sobretot la dels països que limiten amb el mar, és a dir, sense fronteres: "Eni cal viure arrelat, és a dir, situats dins una tradició cultural determinada. ¿Quina? La del poble, o comunitat, que ens fa ser i ens dona el nom (...) La terra, per a nosaltres, com per als grecs, és el lloc on vivim, des d'on veiem i creem l'univers". És la terra que té tot el valor que li dona una mitologia determinada.

he de dir que sóc d'aquells que no han pensat mai que el més important d'un llibre siguen els beneficis econòmics. En això sóc un antic, i em sent *aristocràtic*. Un ric sense diners, com se sol dir.

No s'ha plantejat mai viure a Barcelona?

No mai. Barcelona és la meua capital editorial i la meua metròpoli natural. Hi vaig sovint. Tinc tot un univers d'afectes a Barcelona des de fa molts anys. Hi tinc amics. I me'n sent part, de lluny. M'agrada això d'anar i tornar. Amb l'Euromed ara és una passejada: llegeixes la premsa, o un llibre, i ja ets a Sants.

I tanmateix, sí que va fer l'intent d'anar-se'n a Madrid...

Un intent aventurer, una escapada. Va ser quan començava, per l'any setanta, i no «me'n vaig anar» [*el meu interlocutor remarca aquestes paraules conscientment*] a Madrid, sinó que hi vaig fer una sèrie d'estades llargues. Però vaig veure que no estava preparat per al teatre –jo volia aleshores ser director de teatre–, ni físicament ni psíquicament. Jo era un xiquet de Beniopa, en el fons del fons, i si havia de fer una aposta radical per la literatura, l'havia de fer en un ambient propici. La meua família no em podia mantenir a Madrid com un aristòcrata [*riem*]. I la poca salut no em permetia fer de bohemí tavernari. Sovint he cregut que aviat n'hauria estat una víctima, que aquella selva m'hauria devorat.

És a dir, que és vostè un romàntic a qui agrada el risc, i que la vida li regale sorpreses, però que xafa de peus a terra.

Potser. La consciència dels propis límits és clau per a un artista. Un crea a partir de qui és ell, amb les seues potències i impotències, i somniar i creure en un mateix no sempre és suficient. Això et pot fer caure al precipici, i jo sempre he anat «arran del precipici». He frenat sempre a temps abans de caure-hi, per això encara estic viu, i no com altres companys que fa temps que han desaparegut, literàriament o vitalment. Jo m'he arriscat, no he dit mai que no, i no m'han fet por mai els reptes. Sóc d'aquells que s'enfila com un ocell o com una milotxa, i se'n va volant si els vents són propicis, o es queda amagat en un racó i es tanca dins de casa si ve la tempesta.

D'això, en diem els valencians tindre trelat...

Potser ho he heretat, això que els peus toquen terra i que el cap vole.

Piera era un prometedor poeta en llengua castellana i canvia el castellà pel català; deixa enrere l'ambient cultural de València i ve a buscar la solitud de la Drova; i sacrifica el benestar d'un mestre per l'aventura imprevisible de fer-se escriptor. Vist en la distància, no em diga que tot plegat no sembla una miqueta suïcida...

Vaig a València, i hi visc uns quants anys, i visc els moments àgids i els de descomposició d'allò que se'n dirà després «la batalla de València». Els mites íntims de l'època em duen a venir-me'n a la Drova per retrobar el meu paisatge de paraules lligat a un món nou que acabava d'aparèixer, que era el de la recuperació culta de la llengua parlada. Això no estava previst. Són uns anys de canvis i quan tens vint anys vas un poc *assacanat*. En 1970, per exemple, jo no sabia que aviat començaria a escriure en català. La deriva de les coses, la descoberta amorosa de la llengua i el compromís de País em van dur a pensar que, si havia de ser un poeta que escrivís en la meua llengua materna, havia de recuperar aquella vitalitat, aquella tradició oblidada, i m'havia d'amerar de tot: la literatura, la història, el territori, el paisatge... En això sempre he estat radical. Quan vaig deixar València, vaig deixar endarrere un món de relacions personals. Després me'n penediré, però llavors necessitava cloure'm en l'espai d'intimitats que era la Drova. Mantenien correspondència, això sí, amb amics com Jaime Siles, José Luís Falcó, Luis Antonio de Villena... Seria curiós –ara que hi pense– llegir confrontades aquelles cartes. Necessitava amerar-me de la llengua recuperada, ja que a penes si la dominava poèticament, i havia de llegir tant! La Drova era el món dels sentits, l'ànima de viure, la llibertat, la naturalesa, la follia... Havia conegut Marifé, i la meua aventura ja no era en solitari.

En alguna ocasió l'he sentit parlar de Vicente Aleixandre com d'un referent en llengua castellana en la seua primera etapa d'escriptor, com d'un guia. I en català, hi hauria algun equivalent?

Aleixandre va ser el primer gran poeta que vaig conèixer personalment; l'admirava com a poeta i com a ésser humà. Després tractaria Juan Gil-Albert, Francisco Brines... En català? Va haver-hi Joan Fuster, Marià Manent, Joan Vinyoli, Blai Bonet... De Fuster m'agradava la lucidesa intel·lectual i l'actitud provocadora. De Manent, aleshores poc considerat, l'elegància personal

i la prosa. Amb Vinyoli i amb Bonet va ser distint... D'ells em fascinava la marginalitat heterodoxa amb què vivien la poesia. Això la gent jove potser no s'ho crega, perquè ja els han heretat com a mites...

Ens situem en l'any 1974. A València un tal Amadeu Fabregat ha muntat una antologia on per primera vegada apareixen noms com ara Josep Lluís Bonet, Joan Navarro, Salvador Jàfer o Josep Piera com a representants «d'una nova poesia al País Valencià». Existia entre vostès alguna coneixença personal?

L'antologia comença a fer-se l'any 1972 com un rebrot valencià de los *Nueve novísimos*. Jo era una espècie de *novísimo* marginal. Conec Amadeu Fabregat, i també Rafa Ventura-Melià, que són assidus de la llibreria Ausiàs March i de la nit valenciana. Els altres poetes antologats no els coneixia, aleshores. A Amadeu, li encarreguen una antologia, que ell titularà provocativament *Carn fresca*, i anava buscant poetes joves i moderns. Jo, dels que seran companys d'antologia, i generacionals, només tractava Rafa Ventura. Aleshores em relacionava amb poetes com Jaime Siles, José Luis Parra, Guillermo Carnero, José Luis Falcó, Marc Granell, Eduard Verger...

I com es fixa Amadeu Fabregat en la seua poesia, si escrivia en castellà?

Fabregat té notícies de mi, com a poeta en castellà que ha publicat uns versos a Màlaga [*Ave Fénix*, 1971], via Toni Mestre, a la llibreria Ausiàs March, probablement. Jo he anat descobrint els poetes catalans, a través del meu amic Joan E. Pellicer, i parle valencià. I he sentit Raimon cantant Espriu i March... I en secret he començat a fer provatures en una llengua que sentia meua però no la sabia, o no sabia que la sabia, millor dit. Amadeu em cridà a fer una lectura privada. Recordaré sempre que em feren una *encerrona* al seu pis, on també hi havia Vicent Soler, i Eduard Verger, entre altres. Vaig llegir *Qasida*, escrita en castellà, i el «Rondó», un inèdit escrit en català. Va ser aleshores que Fabregat decidirà incloure aquest darrer poema a *Carn fresca*, amb la intenció de fer de mi una espècie de Pere Gimferrer. Hem de pensar que en aquell punt, Gimferrer havia canviat de llengua poètica, i jo m'hi vaig sentir retratat. Jo parlava valencià, però cal tenir en compte que, en aquella època, a un jove com jo, se l'havia educat amb la idea que el valencià era un parlar agònic, desprestigiad, i culturalment inexistent, quan no inútil.

I això va ser suficient per a fer-lo canviar radicalment de llengua?

No només això. El procés va ser llarg i complicat. Recorde –i això ho contaré en les pròximes memòries– anar passejant per davant del palau del Marqués de Dosaigües, de València, amb Jaime Siles i dir-li que tenia la sensació d’anar a parar a un món literari que, al País Valencià, vivia l’agonia d’una tradició llorentiana –«dolça llengua dels meus avis, / jo no vull creure en ta mort»– [*declama Piera*], i ell em va contestar que això no m’havia d’importar, que pensara si no era poc bonic revifar la pròpia tradició poètica. La idea em captivà, perquè m’obria un univers pròxim. No calia imposar la veu en un llenguatge fet i refet, sinó fer meua la tradició amagada i retornar-li el llustre i el vigor. Aleshores em vaig traure els fantasmes del cap i vaig dir «prou!», i m’hi vaig comprometre, amb totes les conseqüències.

Què ha sigut d’Amadeu Fabregat, i de Rafa Ventura-Melià, i de...?

...i de tota la generació aquella. Crec que això forma part de la desfeta posterior. Aquella generació es munta amb unes perspectives que, vist des d’ara, no s’acompliran. En el moment de l’aparició de *Carn fresca* la poesia valenciana semblava inexistente des de la modernitat. No es podia reivindicar una cultura i una llengua pròpies sense visualitzar-ne una presència vital. Enric Valor serà una descoberta posterior; a Xavier Casp només l’havia llegit Eduard Verger; el mite intel·lectual era Joan Fuster, en assaig, i la poesia ens arribava mitjançant la Nova Cançó. Coneguérem Espriu i Ausiàs March per Raimon, com ja he dit. Ara, això no era cap broma! La troballa dels clàssics per a un xicon de la Safor va ser una convulsió íntima. Les mentides de l’educació, la tradició d’oblits, no saber res d’on venies ni de la llengua que parlaves..., descobrir que això tenia una presència oculta, important a Europa, això va ser un terrabastall estètic impressionant per a un jove de vint anys que volia ser poeta. Possiblement això no s’ha explicat bé. És aquesta valentia ingènua que només es té de jove, quan penses «per a això estem nosaltres, per a fer, revifar, redignificar, redescobrir i rebolicar-ho tot».

Es queden pel camí, aleshores, alguns que actuaren directament en aquell moment de represa?

Parles d’Amadeu Fabregat...? Sempre l’he considerat un amic, i fins i tot li tinc admiració. Ell sí que és un professional, i ell va treballar molt més clarament per una idea política, i l’evolució del valencianisme polític acabarà

aviat en derrota. Ací té una importància brutal la desfeta del PSPV, quan entra en joc la política de debò. En els anys 72-74, que és quan es prepara *Carn fresca*, tot era possible i imaginable. Però veníem «d'un silenci antic». Això és el que potser no sap la gent jove: que no hi havia res, abans; o que el que hi havia estava ocult, misteriosament amagat als nostres ulls. Les primeres llums que apareixen, encara que vistes des d'avui sembla que enlluernen, són unes llumetes a penes (*Carn fresca*, els premis Octubre...), però allò tenia *glamur*, una imatge vital de progressisme...!

I tan poca cosa fou suficient per a engrescar-s'hi...?

¿Com no havia d'excitar tot allò una joventut formada en el rebuig al franquisme, educada en la mediocritat i en la misèria mental de la postguerra, una joventut que somniava llibertats, a viatjar i veure el món, que volia volar..., i que no tenia por, o millor que havia decidit perdre la por? Allò ens va arrossegar com un vendaval. Amadeu Fabregat va fer *Carn fresca* perquè s'havia de fer, perquè la poesia s'havia d'avivar o espavilar, perquè cap antologia poètica anterior no havia acabat de quallar. Si n'exceptuem Lluís Alpera –que no era sant de la nostra devoció–, cap selecció de noms ni d'obres no havia quallat. *Carn fresca*, per primera vegada, quallarà, i això que tots els qui anàvem érem poetes inèdits, o quasi.

Mentrestant, a Barcelona, Guillem-Jordi Graells comanda una taula redona en el mateix any setanta-quatre, amb set poetes catalans (cap de valencià) que es transcriu a Serra d'Or. Allà hi ha idees que vostè ja ha repassat ací. Li puc recordar les més importants i vostè em diu si ja les subscrivia aleshores? El títol, per exemple: «La poesia, és a dir la vida».

Viure és el més important. Per tant, la poesia no podia ser més que un reflex brillant, enlluernador i joiós de la vida. No hi ha cap altre material possible; no es tracta d'una producció freda de l'intel·lecte, ni d'un pamflet salvapàtries. Nosaltres combatíem la poesia del «realisme social», i aleshores, així com en la poesia ens volíem avantguardistes, en la política i en els somnis també. Per això somniem que els Països Catalans podien ser bellament possibles, i per això alguns es faran dels partits més esquerrans i radicals. Els qui no érem del PSUC érem del PSAN...

I tanmateix, una altra afirmació repetida en aquella conversa és que «La poesia no és un mitjà per a fer política, sinó que ha de tenir validesa per ella mateixa».

Sí, perquè la poesia no es posa al servei de res ni de ningú. Ja és un compromís haver triat la llengua pròpia com a mitjà d'expressió i de creació literàries. Això és el màxim de compromís polític que acceptem. Aquest principi, el repetíem per activa i per passiva.

Una d'aquelles manifestacions encantadores que, vista des d'ara, pot semblar ingènua, però que, contextualitzada, defineix la concepció poètica del moment: «Pretenem crear un nou estat de cultura al nostre país, perquè creiem que el Gran Canvi s'ha de produir a través de l'estètica».

Eren somnis joves. A nosaltres ens interessava això, encara que enteníem perfectament, perquè teníem els peus a terra, que hi calia un procés polític. El que passa és que els polítics exigien als artistes un servilisme militant, però nosaltres vam dir que en la poesia no, que la poesia era un gaudi, no un compromís ni un patiment. La poesia no podia ser tampoc un pamflet. Nosaltres aportàvem «a la revolució» l'estètica. Nosaltres érem massa *poetes*, i veníem del franquisme avorridíssim. Igual de radicals érem en les idees polítiques com en poesia, però des de l'estètica. Això és una delícia boja...

Vist des d'ara, quina diria que va ser, en realitat, aquella «revolució» de què parlaven?

En clau valenciana, m'atrevisc a dir que som els que hem creat la tradició literària recent, tot i que fa lleig que ho diga jo...

No és l'únic que ho diu. Enric Sòria reconeix que una bona part del que ací se sosté en matèria cultural i en català ho devem a gent com vostè i la seua generació.

Ah... Ara es pot dir, si ho mirem en perspectiva. La modernització literària es fa en tots els gèneres. A Catalunya és òbvia, a Mallorca també, i a València... Qui llegia Estellés a València a començaments dels 70? Es pot dir que quatre gats; i la resta, si el llegien, era uns versets que publicava amb pseudònim al diari *Las Provincias*. Jo recorde, en els setanta, haver anat a llibreries de vell i trobar-me llibres dels germans Casp dedicats a prohoms valencians, però sense obrir-ne les pàgines. A València fem la revolució estètica gràcies a la plataforma que suposarà la llibreria Concret, Tres i Quatre, els premis Octubre..., que eren d'una modernor que ningú es podia imaginar en aquells moments, i potser tampoc ara.

Eliseu Climent ha sigut, en aquest aspecte, un fenomen. Quina opinió en té?

Eliseu Climent ha sigut un home del seu temps, brillant, un manífester genial. L'únic que les circumstàncies tampoc no li han anat, a ell, en la progressió i en la programació que segurament esperava, i el temps ha fet, per exemple, que l'editorial Tres i Quatre, en lloc de convertir-se en Gallimard, s'haja convertit..., en què? [*Uns segons de silenci apesarat*]. Però això és posterior, i depriment. Deixem-ho anar.

En quin moment comença la seua relació amb el grup de poetes catalans (Ramon Pinyol, Xavier Bru de Sala, Maria-Mercè Marçal...)?

Els conec l'any 1976, en el que considere que és una gran fita: la cloenda de l'àmbit literari del Congrés de la Llengua Catalana, a Gandia. Ací es barregen moltes coses. Ací conec la nova alenada d'avantguarda barcelonina com Vicenç Altaïó i Xavier Bru de Sala, que fins i tot es quedaren a dormir a casa meua a la Drova; conec escriptors que humanament em fascinaran, com Maria Aurèlia Capmany i Jaume Vidal Alcover. S'està fent a Vic la revista *Reduccions* i Lluís Solà, en el bar de la Drova, em demanarà uns poemes per al número 1. A partir d'allò vaig veure un món de vitalitat entusiasta. Hi havia un ambient fantàstic...! D'ací vindran els meus primers contactes amicals amb Barcelona.

Fixe's que estem parlant de noms que s'ha demostrat que han tingut un pes important en el que ha estat la literatura de les últimes dècades.

Molt interessant també era el fenomen heterodox mallorquí. No s'ha analitzat prou bé el moviment literari avantguardista de Mallorca, amb edicions efímeres i personatges com Biel Mesquida, Josep Albertí, Àngel Terron...

S'ha referit als premis Octubre. Hi ha una llegenda urbana segons la qual, en els primers Octubre de narrativa, els narradors es van haver d'inventar. Què té això de cert?

En la primera convocatòria hi ha un escriptor que guanya, que és Amadeu Fabregat. Els joves poetes havien arribat amb *Carn fresca*, però, on eren els joves narradors...? Amadeu escriu *Falles folles fetes foc* en un mes, i s'hi presenta i guanya. La novel·la a mi em va agradar, però als lectors valencianistes no. Ara bé, hi ha un autor que es va presentar en aquella

primera convocatòria, no va guanyar i no va voler publicar el seu llibre, que és Ignasi Mora... [*Exclamacions de sorpresa*]. Li suggereix que es presente a l'Andròmina una persona clau en la Gandia d'aquells anys, el professor Josep Iborra. Mora en quedà finalista, crec. Què hauria passat si hagués tret el llibre? Ignasi Mora hauria pogut ser el primer referent narratiu jove amb Amadeu Fabregat. Bé..., la narrativa estava naixent.

I crítics? Què ha passat al País Valencià que no hi ha hagut crítics de referència?

Sí, el més atent, ja des d'aleshores, era Josep Iborra. Les mancances heretades s'han vist després. L'arribada de la democràcia arrossegà molta gent cap a la cobertura de necessitats bàsiques, o a entrar directament en la política activa, i la literatura la deixaren en segon terme. La diferència entre l'època de què parlem i ara és que aleshores, tot i la precarietat, s'esperava molt de la literatura, encara hi havia la idea que l'intel·lectual, l'artista, el poeta eren els màxims representants de la cultura europea.

Això és una idea marxista...!

Evidentment! Això estava absolutament dirigit per la ideologia marxista, però en el món occidental aquesta idea ha quedat obsoleta. En els anys vuitanta, amb la democràcia, arribà el *donde dije digo digo Diego*, i ací comencen els nous silencis. Qui no tenia vera vocació va deixar d'escriure. Hi havia la fal·làcia, molt marxista també (o més maoista) que primer s'havia de tenir la panxa plena per a poder escriure, i passà el contrari: molts, quan tingueren la vida resolta econòmicament i el temps dedicat a la gestió política, deixaren d'escriure..., i no sé si també de llegir i de pensar! Els que entraren a fer el País, el faran políticament, civilment, o en faran el que podran, però la majoria deixaren de banda la literatura. El País, a més, entrà en una deriva mediocre per a la qual no estàvem preparats, i els més fidels a la llengua serem els mestres i els escriptors, perquè érem els únics que vivíem la llengua i la literatura d'una manera visceralment màgica i conscient alhora, i no com una roba d'usar i tirar. Molts d'aquells polítics d'esquerres i catalanistes van deixar de ser-ho aviat. Però no ho critique; era la lluita per la supervivència. Jo li vaig dir un dia a un marxista i leninista d'aquell moment, «d'acord, entre en el joc, però sé que sóc d'aquells que si mai vosaltres maneu, hi matareu». [*Silenci sepulcral*].

Allà han tingut una tradició, una societat més feta, i uns partits més lligats a una realitat i a una vitalitat civils. Allà tot s'ha tirat avant. Ací, a partir d'un moment, tot sembla que es frustra. Em preguntes si no ens hauríem d'haver compromès al cent per cent políticament? Alguns no ho vam voler. Pensàvem que no ens pertocava. Nosaltres volíem que existís una política democràtica, però pensàvem que no ens tocava, als poetes, fer-la. Rebutjàvem la idea del poeta nerudià, no ens volíem *utilitzables*. Ara s'ha vist que va fracassar aquella política, no aquella literatura.

I als qui correspon fer aquest paper polític no els ixen bé les coses, o no anaven en la mateixa direcció?

En el cas valencià els partits valencianistes fracassen electoralment, i aquest fracàs dugué a l'acomodació: el PSPV es converteix en PSPV-PSOE, el PSAN es va anar fent invisible quan més leninista es volia. Molts altres grups es diluïren com si res... El valencianisme polític va perdre la transició, i a partir d'ací s'abandonarà el projecte fusterià, i els escriptors ens quedarem amb la sensació d'estar sols.

Però no tot s'acaba en la demarcació administrativa, no? Això seria pensar que tot s'acaba en els nostres límits provincials i provincians.

Jo això ho he tingut sempre claríssim, i és el que a mi m'ha salvat. Com a escriptor, hi veia clar el marc literari, cultural, lingüístic, el veia real, obvi, no cap invent ni consigna. La idea política potser fóra utòpica, però no la realitat cultural, feta per la història, la llengua i la tradició compartida que eren i són indubtables. Per això sentir-me unit a Barcelona era l'única taula de salvació possible.

I ara?

Ara exactament igual, però en clau valenciana em replantege si no hauríem de prendre noves mesures civils, socials, i fins i tot polítiques, perquè les derives actuals no llancen les nostres despulles cingle avall.

Quines mesures?

Les que siguen, no les sé, però hauríem de trobar-les, de reflexionar col·lectivament i actuar vitalment abans que no ens facen desaparèixer, perquè ens tenen silenciats, invisibles, i ens volen clandestins, amagats i amargats, sense respostes. I a més, si mirem Barcelona, s'està *valencianitzant*. Nosal-

L'escriptor en una imatge presa a València l'any 1988, durant la promoció d'Un bellíssim cadáver barroc

tres, els valencians, tenim una literatura viva, però estem perdent el país. Podrem fer que una literatura sense país existisca *contra viento y marea*?

...això no ho estem fent des de fa més de trenta anys?

[*Entre riures una mica amargs*]. Sí, i per això només sura en la mesura que sura... Potser cal un ultimàtum. Un nou compromís cívic, que no sé quin és... Però hauríem de reflexionar si no és el moment de plantar cara, i de forçar els polítics que redibuixen una nova manera de ser valencians. O això, o no hi haurà futur. Des de la paraula escrita només ja no és possible. Des de la paraula hem fet una literatura viva, en els últims trenta-cinc anys, però no el país que somiàvem. I si cau el país valencianament parlant, no hi haurà futur. Només hi ha dues possibilitats: o ens oblidem que som un país, i ens integrem, amb la nostra llengua i amb la nostra cultura en el marc hispànic, o decidim que hi ha un país, i ens posem seriosament a fer-lo, encara que morim en l'intent. Aquest és el dilema que no hem respost mai. Per covardia? Per trellat?

Quan parla de país, a què es refereix?

Parle en clau valenciana. Parle d'incorporar una presència civil, cultural i social valenciana sense por a relacionar-nos d'igual a igual amb els germans de llengua i amb els conciutadans espanyols. Parle d'aconseguir una nova realitat civil inqüestionable.

Però, precisament, les maniobres dels polítics que ens governen s'encaminen cap a la secessió, i no només política, també lingüística i cultural.

Oficialment, la unitat de la llengua avui està reconeguda, amb subterfugis, però reconeguda. Hem estat perseguits durant la transició, i ara estem en una mena d'Auschwitz fantasiós i psicològic, que si el fem veure, ens fan passar per bojos, per a més perversió. Els polítics actuen com si no interessàrem a ningú. I de fet, els mitjans, sobretot la televisió, se'ns giren d'esquena. És la seua manera de demostrar que no valem res. Cridem l'atenció, busquem el punt de mira...!

A vostè se li va concedir la Creu de Sant Jordi en 1991, una distinció que atorga la Generalitat de Catalunya, i en l'actualitat és membre de l'Institut d'Estudis Catalans. Ha tingut mai un reconeixement equivalent per part de les institucions valencianes?

No. Jo em sent i em sé un escriptor valencià que forma part de la tradició literària catalana, i no acceptar això em nega i em mata. Perquè això forma part d'una tradició històrica mil·lenària, viva i «plural», com es diu ara. Jo em sent com els escriptors illencs, o balears. Ells sempre s'han sentit i sabut part de la literatura catalana, i la relació amb la metròpoli l'han tinguda clara. Sempre han estat anant i venint, anant i venint...

[Aprofite aquesta última referència per desviar el tema polític, que ens està posant de mala veta i ens està privant de recórrer el llarg periple de l'escriptor. Es veu que Piera interpreta exactament així el canvi de rumb, i aviat reprenem el fil amb el seu discurs de literat veterà].

Arriba un moment en què no s'entenen els llibres de Piera si no és des d'aquest mecanisme de qui se'n va, coneix altres llocs, i torna al seu refugi personal per a contar-ho. Així s'han anat fent pràcticament tots els seus llibres de prosa, des d'Estiu grec [1985]. És que vostè no sap escriure sense eixir de casa?

És un desig des de l'adolescència, quan només volia anar-me'n lluny. Quan mon pare em preguntava què volia, li contestava que volia «anar-me'n», però aleshores descobrisc que el sentit del viatge és anar-se'n i tornar. Això sempre ha format part de la meua curiositat infinita, de la meua manera de concebre la literatura i la vida. A partir del meu primer viatge a Grècia, m'allibere de la gàbia i vole, o navegue mar enllà. Jo, que em considere un escriptor sensualista, sensorialista, a partir d'ací note un canvi. Com a poeta em preocupava pel meu món interior, però a partir d'un moment determinat descobrisc que la meua sensibilitat ha de copsar l'exterior, que no puc estar tancat dins de mi mateix. Les meues fantasies i les meues il·lusions anaven i van més lluny. Ser mediterrani, per exemple.

I Josep Piera va decantant-se aleshores, progressivament, cap a la prosa.

Alguns pensaven que *me'n passava* a la narrativa, i per això vaig dir allò de «la prosa del poeta» i comence a reivindicar Manent i Pla i Sagarra amb fermesa. A partir d'aleshores, a Barcelona no se'm veu sols com un poeta del grup del Mall. M'estava plantejant una narrativa diferent.

I li funciona, aquella fórmula de la prosa del poeta.

Em va bé, perquè sempre he entès que la poesia és una cosa que no es pot convertir en una grafomania, i jo volia dedicar-me a escriure. Llavors buscava ser la càmera que mira l'exterior des de la pròpia sensibilitat, i

n'absorbeix i refà els paisatges. Feia anys que l'avantguarda i el surrealisme m'havien deixat d'interessar. Havia descobert els poetes àrabs, havia llegit poetes xinesos i japonesos, i havia anat fent-me una casa o cambra pròpia al meu aire. Descobrisc aquesta via nova d'escriptura i em trobe tan còmode, tan jo...!

A partir d'ací es van accelerant i succeint viatges i llibres...

...clar. Després de guanyar el Pla, la generació dels 70 fem un viatge de *tournee* pels Estats Units. Dos dies abans d'anar-me'n em passen dues coses boniques: he rebut fresquet el primer exemplar d'*El Cingle Verd* [1985], i l'altra, el dia abans assistisc a un concert al Palau de la Música on Àlex Susanna cantava en una coral. En aquest viatge americà Àlex Susanna, Guillem-Jordi Graells, Amadeu Fabregat i jo fem una pinya. N'hi havia molts més, entre els quals vull destacar Jaume Fuster, i altres companys de l'AEELC, però els qui fem colleta per recórrer els museus i els carrers de Nova York som aquests quatre. Un dia d'aquells, passejant per Nova York, l'Amadeu em digué «si tan mediterrani t'has fet, el que hauries d'escriure és un cicle mediterrani», i vaig pensar que, després d'*Estiu grec* em tocava Itàlia.

A partir de 1999 en què apareix En el nom de la mar, no ha tornat a publicar cap llibre de poesia, tret d'alguna antologia. És que Piera va ser poeta en els inicis joves i després ha trobat el seu camí en una altra forma d'escriptura?

No ho tinc clar; sóc i em sent poeta. Ara, a partir d'un moment determinat faig una prosa que no pretén novel·lar, sinó narrar des de la proximitat sensitiva i amb una visió poètica.

A vostè li agrada l'intimisme que és capaç d'assolir un poeta, però dit amb l'expansió del llenguatge d'un narrador. M'equivoque?

La poesia, la considere perfecta per a coses especials. O excepcionals. La prosa, la puc treballar a diari, i pastar-la amb els fangs de la vida quotidiana. La finalitat serà la mateixa, perquè es tracta de compartir seduccions amb el lector; en un cas, des de la brevetat intensa, i en l'altre, des de l'expansió continuada i subtil. Això exigeix a la poesia emoció, reflexió o lluminositat. Amb la prosa em trobe còmode, perquè arribe al fons del que vull.

Dins d'aquesta manera de fer situariem, a més d'Estiu grec, altres llibres com Un bellíssim cadàver barroc [1987], Ací s'acaba tot [1993], Seduccions de Marràqueix [1996], A Jerusalem [2005]... I així arribem a les memòries, on assistim al despullament de Piera sense subterfugis.

El viatge pel Mediterrani el vaig acabar, i d'una manera dramàtica, a Jerusalem. Amb això vaig tancar el cicle de moure'm, d'escriure el món exterior, perquè la salut m'ho reclamava i perquè en el fons no he fet més que estar preparant-me per a això, perquè la meua vida siga capaç de fer-se ella també literatura, o viatge, amb el cicle que obri *Putà postguerra*, que és, ara per ara, el meu últim llibre publicat. Aquest és el primer volum del que vull que siguen les meues memòries, però abans hi va haver un llibre a cavall que va ser la biografia d'Ausiàs March...

Això volia preguntar-li: què hi havia de realitat i què de ficció en aquella vida novel·lada que va titular Jo sóc aquest que em dic Ausiàs March [2001]?

Actuar sobre la biografia d'un altre és també penetrar en un nou jo, en un nou temps. És com retratar un altre que està clar que no ets tu, però amb qui, en realitat, s'hi confonen els límits. Què hi ha de ficció? El passat és una ficció del present, com el futur. D'alguna manera, en el cas March, jo em faig ell i ell agafa tons meus. He fet dues biografies, que entren plenament en la voluntat de dignificar l'espai pròxim, perquè són les dels dos grans fills de la meua ciutat, Gandia. És una espècie de regal, més enllà de l'egocentrisme de la meua obra, on sempre hi ha un jo que s'expandeix o que s'autoanalitza. Ara es tracta d'agafar les vides d'altres: la del grandíssim poeta, Ausiàs March, i la del més il·lustre personatge històric de la meua ciutat, Francesc de Borja. Se'm queda un altre més humil, amb el qual tinc també vincles forts, que és el pare Miret [*Francesc Miret, 1901-1936; capellà de l'orde dels camils i poeta*], però no sé si hi he renunciat, o si el faré mai.

He pensat que un títol per a la seua trajectòria literària podria ser: «Josep Piera, des de la luxúria de la carn fresca fins a la santedat de Francesc de Borja». Què li pareix?

Té gràcia. També en podríem dir «des de la frescor carnal a l'espiritualitat mística». Francesc de Borja sintetitza un personatge contradictori, el duc Borja i el sant jesuïta, i, per tant, per a mi, molt atractiu.

I se'ns han quedat per al final els poetes andalusins. El seu poeta andalusí més revisitat és Ibn Khafaja. Fa poc n'ha publicat una traducció molt àmplia, Jardí ebri [2007]. Què té aquest poeta del segle XII que se li fa tan pròxim?

Els poemes andalusins són com un bellíssim mosaic antic que llueix en traure-li la runa i la pols que l'amagava als nostres ulls. Els poemes d'Ibn Khafaja són impressionants! Fou un home que rebutjà la vida de la cort. No va escriure per diners, sinó per als amics. Escrivint, gaudint com volia i vivint a Alzira, que era el seu paradís, en tingué prou. La seua veu sensual, joiosa de jove i irònica de vell, la veig vital, tot i la distància dels segles. Per això, i per més coses, em fascina Ibn Khafaja. No volgué ser un poeta per a aquells reietons de merda que manaven al seu temps. ¿Ell havia de servir aquella gent ignorant, que no sabia apreciar la bellesa, ni el refinament que hi havia darrere dels versos que ell escrivia...? No.

I ara, faça una mica el paper de patriarca visionari i diga'm cap on s'enca-mina la poesia de la gent jove.

Darrerament hi ha una poesia escrita, sàvia, culta, sensual..., bellament atractiva, per a ser llegida en silenci. I n'hi ha una altra, la poesia dita en veu alta. Aquestes dues maneres de concebre la poesia estan davant d'un nou repte. A mesura que la poesia s'intel·lectualitzava i es desmusicalitzava, naixien aquests dos nous estils, renovadors i clàssics alhora. Una poesia és sensual i reflexiva, d'imatgeria íntima i de meditació o exaltació vitals. L'altra parteix de l'oralitat i del joc fònic; d'aquesta darrera, n'hi ha una tendència cacofònica, *ripiosa* i horrible, però amb derives atractives que estan renovant la dicció poètica. La poesia dita, o oral, està ampliant el públic atent a la poesia escrita. Un poema, dit o escrit, ha de dominar les estructures musicals internes, d'una forma viva i moderna, i no caduca. Fa temps vaig escriure que «el poema és una partitura de paraules»...

És curios, perquè sembla que aquests joves amb ganes de visibilitat, provocadors i inconformistes, que creuen fermament en l'efectivitat de la paraula i que veneren la poesia tenen importants connexions amb l'esperit dels setanta...

Potser sí, i és bonic. Però hi ha una diferència a millor, i és que el que per a nosaltres era excepcional, llibertari i de vegades místic, per a ells és la lliure expressió de la seua vitalitat. Tot i que sovint pense que creuen que ens hem mort...! [*Aquesta exclamació provoca una commoció profunda en la conversa. Riures, tos ofegada entre fums, aturem la gravadora...*]. De vegades et trobes algú que t'ha llegit i et mostra admiració, i per a aquesta persona resulta sorprenent que coincidisques en la seua vida. He de confessar que detecte els perills cap on s'encaminen alguns joves, i de vegades em plantege amb espant si aquest moment, amb tants grups de *rock*, cantautors, recitadors, artistes... no serà un *revival* d'aquella època jove, i a moments m'apene

perquè n'he viscut uns resultats decebedors i no voldria que ells se sentiren frustrats en els seus somnis. Però també m'entusiasme veient aquests joves que es fan sentir joiosos, que tenen ambició literària, somnis magnífics, i tota la vida per davant. Aquest és el futur en què jo vull creure.

La Drova-Miramar
(Estiu de 2008)